

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/સિવિલ એપિલિકેશન (ફોર કોન્ડોનેશન ઓફ ડીલે) નં. ૫૧૯૯/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ/૩૦૪૪૪/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૨૦૦/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૬૨/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૨૦૧/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૪૬/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૨૦૨/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૪૦/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૨૦૩/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૬૦/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૨૨૪/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૪૧/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૫૨૨૫/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૪૫/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૫૨૨૭/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૫૮/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૫૨૨૮/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૪૨/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૫૨૨૯/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૪૮/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૫૨૩૧/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૫૬/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૫૨૩૨/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૪૭/૨૦૨૫

વિથ

આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૫૨૩૮/૨૦૨૫

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૦૪૪૩/૨૦૨૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય શ્રીમતી ન્યાયમૂર્તિ એમ. કે. ઠક્કર

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

=====

સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિશન ઓફિસર, યુનિટ ૧ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

પટેલ રામાભાઈ બેચરભાઈ

=====

ઉપસ્થિતિ:

સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૧૯૯, ૫૨૨૯, ૫૨૩૧ અને ૫૨૩૮/૨૦૨૫ માં

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧, ૨ તરફથી મદદનીશ સરકારી વકીલ સુશ્રી હિમાની શાહ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફથી રૂલ બજવાયેલ છે

સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૨૦૦, ૫૨૦૧, ૫૨૦૨ અને ૫૨૦૩/૨૦૨૫ માં

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧, ૨ તરફથી મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી પાર્થ પટેલ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફથી રૂલ બજવાયેલ છે

સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૨૨૪, ૫૨૨૫, ૫૨૨૭, ૫૨૨૮ અને

૫૨૩૨/૨૦૨૫ માં ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧, ૨ તરફથી મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી ભાવેશ દેસાઈ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફથી રૂલ બજવાયેલ છે

=====

કોરમ: માનનીય શ્રીમતી ન્યાયમૂર્તિ એમ. કે. ઠક્કર

તારીખ : ૧૯/૦૧/૨૦૨૬

સંયુક્ત મૌખિક ચુકાદો

૧. આ અરજીઓમાં ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલ મુદ્દો સમાન હોવાથી, તેનો નિર્ણય સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો છે. ન્યાયનિર્ણયના હેતુ માટે સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૧૯૯/૨૦૨૫ ની હકીકતો લેવામાં આવી છે.
૨. લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન કેસ નં. ૩૧/૨૦૧૨ માંથી ઉદ્ભવતા લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન રેફરન્સ કેસ નં. ૧૮/૨૦૧૨ માં વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ સિનિયર સિવિલ જજ, વિજાપુર, જિલ્લો મહેસાણા દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૧૯ નો ચુકાદો અને તારીખ ૨૩.૧૨.૨૦૧૯ ના એવોર્ડને પડકારતી ફર્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલ ૨૦૧૪ દિવસનો વિલંબ માફ કરવાની માંગણી સાથે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ હેઠળ હાલની અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટે તમામ વૈધાનિક લાભો સાથે પિયત (ખેતીની) જમીન માટે ચોરસ મીટર દીઠ રૂ. ૨૨૮ ના દરે લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન એક્ટ હેઠળ વળતર ચૂકવવાનો હુકમ કર્યો છે.
૩. અરજદાર તરફે વિદ્વાન એજુપી સુશ્રી હિમાની શાહને સાંભળવામાં આવ્યા.
૪. વિદ્વાન એજુપી સુશ્રી હિમાની શાહે કોષ્ટક સ્વરૂપે અરજીમાં જણાવેલા કારણોનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે, જે નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવ્યા છે:

તારીખ	વિગતો
૧૩.૧૨.૨૦૧૯	વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ સિનિયર સિવિલ જજ, વિજાપુર અને જિલ્લો: મહેસાણા દ્વારા ચુકાદા અને એવોર્ડ દ્વારા લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન રેફરન્સ કેસ નં. ૧૮/૨૦૧૨ (મુખ્ય) થી લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન રેફરન્સ કેસ નં. ૩૧/૨૦૧૨ (સંકલિત) મંજૂર કરવામાં આવ્યા.
૦૨.૦૧.૨૦૨૦	વિદ્વાન અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ એવોર્ડની નકલ જિલ્લા સરકારી વકીલ દ્વારા જરૂરી કાર્યવાહી માટે સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસર, મહેસાણાની કચેરીને મોકલવામાં આવી.
૦૭.૦૧.૨૦૨૦	સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસર, મહેસાણાએ પોતાના અભિપ્રાય માટે કાર્યપાલક ઇજનેર પંચાયત માર્ગ અને મકાન વિભાગ, મહેસાણાની કચેરીને પત્ર લખ્યો.
૦૯.૦૧.૨૦૨૦	કાર્યપાલક ઇજનેરની કચેરીએ સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસર, મહેસાણાની કચેરીને સદર વાદગ્રસ્ત હુકમને પડકારવા અંગે પોતાનો અભિપ્રાય આપ્યો.
૨૯.૦૪.૨૦૨૦	સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસર, મહેસાણાની કચેરીએ આ વિષય પર પોતાના અભિપ્રાય અંગે નાયબ સચિવ, માર્ગ અને મકાન વિભાગ, ગાંધીનગરની કચેરી સાથે પત્રવ્યવહાર કર્યો.
૨૦.૦૬.૨૦૨૨	સદર બાબતમાં ખેડૂતો/જમીન માલિકોએ રેફરન્સ કોર્ટ વિજાપુર, જિ.: મહેસાણા સમક્ષ દરખાસ્ત દાખલ કરી, જેમાં અદાલતે કાર્યપાલક ઇજનેરની કચેરીને વધારાનું વળતર ચૂકવવાનો આદેશ કર્યો.
૨૯.૦૬.૨૦૨૨	ત્યાર બાદ, કાર્યપાલક ઇજનેરની કચેરીએ વધારાનું વળતર શરૂ કરવા માટે ગણતરીનું પત્રક માંગીને સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસરની કચેરીને પત્ર મોકલ્યો.

૦૪.૦૨.૨૦૨૩	કાર્યપાલક ઇજનેરની કચેરીએ વળતરની ગણતરી તૈયાર કરી અને યોગ્ય ચકાસણી તથા સહી માટે સ્પેશિયલ લેન્ડ એકિવિઝિશન ઓફિસરની કચેરીને મોકલી આપી.
૧૬.૦૩.૨૦૨૩	ચકાસણી અને સહી કર્યા પછી, સ્પેશિયલ લેન્ડ એકિવિઝિશન ઓફિસરની કચેરીએ ગણતરી કાર્યપાલક ઇજનેરની કચેરીને પરત કરી.
૨૮.૦૩.૨૦૨૩	કાર્યપાલક ઇજનેરની કચેરીએ ભંડોળ પૂરું પાડવા માટે તમામ સંબંધિત દસ્તાવેજો સાથે વળતરની ગણતરી કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વર્તુળ, ગાંધીનગરની કચેરીને મોકલી આપી.
૧૩.૦૪.૨૦૨૩	કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વર્તુળ, ગાંધીનગરની કચેરીએ જરૂરી મંજૂરી માટે તે નાયબ સચિવ, માર્ગ અને મકાન વિભાગ, ગાંધીનગરની કચેરીને મોકલી આપ્યું.
૧૮.૦૫.૨૦૨૩	માર્ગ અને મકાન વિભાગ, ગાંધીનગરના સેક્શન ઓફિસરે કેટલીક સ્પષ્ટતાઓ માંગીને કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વર્તુળ, ગાંધીનગરની કચેરી સાથે પત્રવ્યવહાર કર્યો.
૨૩.૦૬.૨૦૨૩	કાર્યપાલક ઇજનેરની કચેરી દ્વારા સેક્શન ઓફિસર, ગાંધીનગરની કચેરીને વિલંબના વિગતવાર કારણોની સ્પષ્ટતા સાથે તે પરત કરવામાં આવ્યું.
૧૭.૧૦.૨૦૨૩	ત્યાર બાદ, સદર કેસમાં, ખેડૂતોને વધારાની રકમ ન મળતાં વિજાપુર કોર્ટ, જિ.: મહેસાણા દ્વારા તારીખ ૧૭.૧૦.૨૦૨૩ ના રોજ રિકવરી વોરંટ જારી કરવામાં આવ્યું. તેથી તે જ દિવસે કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વિભાગ, મહેસાણાની કચેરીએ વધારાના વળતરની ચુકવણી માટે ભંડોળ પૂરું પાડવા માટે કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વર્તુળ, ગાંધીનગરની કચેરીને જણાવ્યું.

૦૨.૦૧.૨૦૨૪	તારીખ ૦૨.૦૧.૨૦૨૪ ના રોજ, કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વિભાગ, મહેસાણાની કચેરીએ ભંડોળ પૂરું પાડવા માટે કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વર્તુળ, ગાંધીનગરની કચેરીને સ્મૃતિપત્ર મોકલ્યો.
૧૮.૦૧.૨૦૨૪	ત્યાર બાદ, તારીખ ૧૮.૦૧.૨૦૨૪ ના રોજ કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વર્તુળ, ગાંધીનગરની કચેરી દ્વારા નાયબ સચિવ, માર્ગ અને મકાન વિભાગ, ગાંધીનગરની કચેરીને તે માટે વિનંતી કરવામાં આવી.
૦૧.૦૨.૨૦૨૪	કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વિભાગ, મહેસાણાની કચેરીએ ભંડોળ પૂરું પાડવા માટે કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વર્તુળ, ગાંધીનગરની કચેરીને સ્મૃતિપત્ર મોકલ્યો.
૧૬.૦૨.૨૦૨૪	કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વર્તુળ, ગાંધીનગરની કચેરીએ ભંડોળ પૂરું પાડવા માટે નાયબ સચિવ, માર્ગ અને મકાન વિભાગ, ગાંધીનગરની કચેરીને સ્મૃતિપત્ર મોકલ્યો.
૩૦.૦૩.૨૦૨૪	લીગલ ડિપાર્ટમેન્ટે નામદાર ગુજરાત હાઇકોર્ટમાં વિજ્ઞાન નીચેની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ એવોર્ડને પડકારવાનો નિર્ણય લીધો.
૧૫.૦૪.૨૦૨૪	નામદાર ગુજરાત હાઇકોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવા સંબંધે જરૂરી પગલાં લેવા માટે કલેક્ટર, મહેસાણા તરફથી કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વિભાગ, મહેસાણાની કચેરીને પત્ર મોકલવામાં આવ્યો.
૨૫.૦૪.૨૦૨૪	નામદાર ગુજરાત હાઇકોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવાના હેતુ માટે એવોર્ડની પ્રમાણિત નકલ મેળવવાની પ્રક્રિયા શરૂ કરવામાં આવી.
૦૫.૦૬.૨૦૨૪	એવોર્ડની પ્રમાણિત નકલ કાર્યપાલક ઇજનેર,

	વિજાપુરની કચેરીને મળી અને તે કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વિભાગ, મહેસાણાની કચેરીને મોકલવામાં આવી.
૦૬.૦૬.૨૦૨૪	નામદાર ગુજરાત હાઇકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરવા માટે જરૂરી દસ્તાવેજો સાથે એવોર્ડની પ્રમાણિત નકલ સેક્શન ઓફિસર, સિવિલ ફાઇલિંગ બ્રાન્ચ, સરકારી વકીલની કચેરી, ગુજરાત હાઇકોર્ટને મોકલવામાં આવી.

૫. વિદ્વાન એજીપી સુશ્રી શાહે રજૂઆત કરી હતી કે, ઉપરોક્ત જણાવેલ કારણો ઉપરાંત, ફર્સ્ટ અપીલ તૈયાર કરવા અને દાખલ કરવાના હેતુ માટે જૂની લિટિગેશન પોલિસી અનુસરવી કે નવી લિટિગેશન પોલિસી અપનાવવી તે અંગે કાર્યપાલક ઇજનેર, વિજાપુર, માર્ગ અને મકાન વર્તુળની કચેરી અને કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત, માર્ગ અને મકાન, મહેસાણાની કચેરી વચ્ચે વિચારવિમર્શમાં કેટલોક સમય વીતી ગયો હતો. પરિણામે, ફર્સ્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં ૨૦૧૪ દિવસનો વિલંબ થયો છે. વિદ્વાન એજીપી સુશ્રી શાહ દ્વારા વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વિલંબ વહીવટી પ્રક્રિયાઓના કારણે થયો હતો અને કાર્યવાહીમાં વિલંબ કરવાનો કોઈ ઈરાદો ન હતો, અને તેથી, વિલંબ માફ કરવાની અરજી મંજૂર કરવા યોગ્ય છે અને મુખ્ય બાબત સુનાવણી માટે નિયત કરવામાં આવે.

૬. વિદ્વાન એજીપી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને ધ્યાને લેતાં અને ઉપર પુનઃ રજૂ કરેલા કારણોનો સંદર્ભ લેતાં, એ બાબત સામે આવે છે કે લેન્ડ

એક્ટિવિઝિશન રેફરન્સ કેસ નં. ૧૮/૨૦૧૨ થી ૩૧/૨૦૧૨ માં વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ સિનિયર સિવિલ જજ, વિજાપુર, જિલ્લો મહેસાણા દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદો ગામ સંઘપુરના સાંકાપુર-સંઘપુર એપ્રોચ રોડના નિર્માણ માટે જમીન સંપાદન સંબંધિત છે. લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૪ હેઠળનું જાહેરનામું તારીખ ૧૫.૦૬.૨૦૦૯ ના રોજ બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું, અને લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસરે તારીખ ૩૦.૦૩.૨૦૧૧ ના રોજ કલમ ૧૧ હેઠળ એવોર્ડ પસાર કરીને ચોરસ મીટર દીઠ રૂ. ૧૮ ના દરે બજાર કિંમત નક્કી કરી હતી.

૬.૧. વળતરમાં વધારો મેળવવા માટે દાવેદારો દ્વારા કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ દાખલ કરવા પર, વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટે ધનપુરા ગામ સંબંધિત આંક-૧૫ પર રજૂ કરાયેલા લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન રેફરન્સ કેસ નં. ૨૦/૨૦૧૫ થી ૪૩/૨૦૧૫ માં પસાર કરવામાં આવેલા એવોર્ડ પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં કલમ ૪ હેઠળનું જાહેરનામું તારીખ ૧૯.૧૨.૨૦૦૭ ના રોજ બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું. હાલના કેસમાં, કલમ ૪ હેઠળનું જાહેરનામું તારીખ ૧૫.૦૬.૨૦૦૯ ના રોજ બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું, જેના પરિણામે ૧ વર્ષ, ૫ મહિના અને ૨૬ દિવસનો (એટલે કે ૫૪૪ દિવસનો) સમયગાળો રહ્યો હતો. તેના આધારે, વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટે ચોરસ મીટર દીઠ રૂ. ૨૨૮ ના દરે બજાર કિંમત નક્કી કરી હતી.

૬.૨. વળતરનું સદર નિર્ધારણ એ ફર્સ્ટ અપીલમાં પડકારનો વિષય છે.

તેમ છતાં, ફર્સ્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં ૨૦૧૪ દિવસનો વિલંબ થયેલ હોવાથી, વિલંબ માફ કરવા માટેની હાલની અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.

૭. કોષ્ટક સ્વરૂપે દર્શાવેલા કારણોનો સંદર્ભ લેતાં, એ બાબત સામે આવે છે કે તારીખ ૨૯.૦૪.૨૦૨૦ ના રોજ નાયબ સચિવ, માર્ગ અને મકાન વિભાગને દરખાસ્ત મોકલ્યા પછી, ફાઇલ તારીખ ૦૨.૦૧.૨૦૨૪ સુધી કાર્યપાલક ઇજનેરના સ્તરે પેન્ડિંગ રહી હતી. ત્યાર બાદ, તારીખ ૦૨.૦૧.૨૦૨૪ ના રોજ ભંડોળની ફાળવણી માંગીને કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત, માર્ગ અને મકાન વિભાગ, મહેસાણા દ્વારા કાર્યપાલક ઇજનેર, પંચાયત માર્ગ અને મકાન વર્તુળ, ગાંધીનગરને સ્મૃતિપત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો. આખરે, આ અદાલત સમક્ષ અપીલ દાખલ કરીને એવોર્ડને પડકારવાનો નિર્ણય લીગલ ડિપાર્ટમેન્ટ દ્વારા તારીખ ૩૦.૦૩.૨૦૨૪ ના રોજ લેવામાં આવ્યો હતો.

૭.૧. આ સમયગાળા દરમિયાન, રેકર્ડ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે વિદ્વાન અદાલત દ્વારા તારીખ ૧૭.૧૦.૨૦૨૩ ના રોજ દરખાસ્તની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી અને રિકવરી વોરંટ જારી કરવામાં આવ્યા હતા. તેમ છતાં, સંબંધિત વિભાગે વાજબી સમયમાં એવોર્ડને પડકારવો અથવા એવોર્ડ મુજબનું વળતર ચૂકવવું યોગ્ય

માન્યું ન હતું.

૭.૨. આ કોઈ એકલદોકલ દાખલો નથી. તેનાથી વિપરીત, આ એક વારંવાર બનતી પ્રથા બની ગઈ છે કે જ્યાં વિદ્વાન અદાલત દ્વારા વળતર ચૂકવવાનો હુકમ કરવામાં આવે અને દરખાસ્તની કાર્યવાહી શરૂ થાય, ત્યાં આવા અતિશય વિલંબ માટેના કોઈ સંતોષકારક ખુલાસા વિના, ઉપલી અદાલત સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવાનો નિર્ણય લેવા માટે જ ખાસ્સો સમય, જે ઘણીવાર પાંચથી છ વર્ષ સુધી લંબાય છે, તે વેડફાઈ જાય છે.

૮. પોતાની કિંમતી જમીનો ગુમાવનારા ગરીબ ખેડૂતોને વર્ષો સુધી એક પછી એક મંચ પર જવા માટે મજબૂર થવું પડ્યું હતું, હાલના કેસમાં લગભગ પંદર વર્ષ સુધી. એ વાત સાચી છે કે અંતિમ નિર્ણય પર સરકારી સત્તામંડળ દ્વારા આખરે વ્યાજ ચૂકવવામાં આવે છે. તેમ છતાં, એકવાર જમીન છીનવી લેવામાં આવે અને સંબંધિત સમયે વળતર ચૂકવવામાં ન આવે, ત્યારે પાછળના તબક્કે માત્ર વ્યાજની ચુકવણીનો અર્થ એવો કરી શકાય નહીં કે ગરીબ જમીન માલિકોને વાજબી અથવા પૂરતું વળતર મળ્યું છે.

૯. સિવિલ એપિલેશન નં. ૧૧૭૯૪/૨૦૨૫ માં શિવમ્મા (મૃતક) તેમના કાયદેસરના વારસદારો મારફતે વિ. કર્ણાટક હાઉસિંગ બોર્ડ અને અન્ય ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે આપેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ લેતાં, સર્વોચ્ચ

અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે માત્ર પક્ષકાર સરકારી સંસ્થા હોવાના કારણે વિલંબ માફ કરવાની બાબત રદ કરવામાં આવી છે, અને વિલંબ માત્ર ત્યારે જ માફ કરવો જોઈએ જ્યારે આવા વિલંબ માટે વાજબી અને સ્વીકાર્ય ખુલાસો હોય અને તેની સાથે શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વકનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હોય. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે અમલદારશાહી અસમર્થતા અને પ્રક્રિયાગત લાલફીતાશાહીનો સામાન્ય ખુલાસો હવે સ્વીકારી શકાય નહીં. એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સરકારના સત્તાવાર કામકાજના પરિણામે થતા વિલંબ માટે જાહેર ન્યાયના દ્રષ્ટિકોણથી તેના ઝીણવટભર્યા અભિગમની જરૂર છે. માત્ર પક્ષકાર રાજ્ય હોવાના કારણે “પૂરતા કારણ” ના અભાવમાં યાંત્રિક રીતે વિલંબ માફ થવો જોઈએ નહીં. સર્વોચ્ચ અદાલત ઠરાવે છે કે દસ્તાવેજોની બિન-ઉપલબ્ધતા અથવા અમલદારશાહી પ્રક્રિયા દ્વારા તેમની વ્યવસ્થા કરવાની પ્રક્રિયાના પરિણામે થતો વિલંબ એ આવા વિલંબને માફ કરવા માટે હવે સ્વીકાર્ય કારણ કે બહાનું નથી અને લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ પક્ષકારની ઓળખ કે દરજ્જાના આધારે, પછી ભલે તે સરકાર હોય, જાહેર સંસ્થા હોય કે ખાનગી પક્ષકાર હોય, અલગ માપદંડ લાગુ કરવા માટે બદલાતી નથી અને બદલાઈ શકે નહીં. પક્ષકારોના દરજ્જાને ધ્યાનમાં લીધા વિના, તેમનો અંતિમ વિચાર પક્ષકારોને સમાન ન્યાય આપવાનો હોવો જોઈએ. રાજ્ય અને તેની સંસ્થાઓની એવી ધારણા પર ચાલવાની વૃત્તિ કે તેઓ કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત લિમિટેશનની મુદતની અવગણના કરીને પોતાની

અનુકૂળતા અને સ્પેરછા મુજબ અદાલતોનો આશરો લઈ શકે છે, જાણે કે લિમિટેશનનો કાયદો તેમને લાગુ પડતો નથી.

૧૦. આ અદાલતે **સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ વિ. રામકુમાર ચૌધરી, (૨૦૨૫) ૨ જી.એલ.આર. ૮૮૭ માં અહેવાલ થયેલ** કેસનો પણ સંદર્ભ લીધો છે, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે નોંધપાત્ર ન્યાય આપવાનો ખ્યાલ સામા પક્ષકારને અન્યાય કરવા સમાન નથી. અરજદાર એ દર્શાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે તેઓ બાબત ચલાવવામાં વાજબી રીતે સજાગ હતા, અને વિલંબ માફી માટેની આ મહત્વપૂર્ણ કસોટી સંતોષાતી ન હોવાથી, ઉદારતાના ભાગરૂપે વિલંબ માફ કરી શકાય નહીં.

૧૦.૧. સર્વોચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં વધુમાં એવું અવલોકન કર્યું છે કે અદાલતે એ તપાસવું જરૂરી છે કે લિમિટેશનના પ્રથમ દિવસ અને અંતિમ દિવસ વચ્ચે પક્ષકારને અપીલ દાખલ કરવાથી કઈ બાબતે અટકાવ્યા હતા. જો કે પક્ષકાર લિમિટેશનની સમગ્ર મુદત મેળવવા માટે હકદાર છે, પરંતુ એકવાર લિમિટેશન સમાપ્ત થઈ જાય અને પૂરતું કારણ રજૂ કરવામાં આવે, ત્યારે તેવા કારણથી એ પ્રગટ થવું જોઈએ કે લિમિટેશન સમાપ્ત થાય તે પહેલાં ઉપસ્થિત થયેલી કોઈ ઘટના અથવા સંજોગોના કારણે, સમયસર અપીલ દાખલ કરવી શક્ય ન હતી. લિમિટેશન સમાપ્ત થયા પછી ઉપસ્થિત થતી કોઈપણ ઘટના અથવા સંજોગો પૂરતું કારણ બની શકતા નથી. હાલના કેસમાં, મેળવવાની

વહીવટી પ્રક્રિયાના કારણે વિલંબ થયો હોવાનો ખુલાસો વિશ્વાસ જન્માવતો નથી અને કાયદાની નજરમાં પૂરતું કારણ બનવામાં નિષ્ફળ જાય છે.

૧૧. આ અદાલતે *થિરનાગલિંગમ વિ. લિંગેશ્વરન અને અન્ય, (૨૦૨૫) ૬ એસ.સી.આર. ૨૫૩ માં અહેવાલ થયેલ* કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે આપેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ લીધો છે જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૩૧. એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે વિલંબ માફ કરવાની દલીલ પર વિચાર કરતી વખતે, અદાલતની સૌથી પ્રથમ અને અગ્રણી ફરજ મુખ્ય બાબતના ગુણદોષથી શરૂઆત કરવાના બદલે માફી માંગનાર પક્ષકાર દ્વારા આપવામાં આવેલા ખુલાસાની શુદ્ધબુદ્ધિની ચકાસણી કરવાની છે. માત્ર ત્યારે જ જ્યારે પક્ષકાર દ્વારા વિલંબ માટે આપવામાં આવેલ પૂરતું કારણ અને સામા પક્ષનો વિરોધ સમાન રીતે સંતુલિત હોય અથવા સમાન સ્તરે હોય, ત્યારે અદાલત વિલંબ માફ કરવાના હેતુ માટે મુખ્ય બાબતના ગુણદોષ પર વિચાર કરી શકે છે.

૩૨. વધુમાં, આ અદાલતે અનેક કેસોમાં વારંવાર ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે વિલંબ માત્ર ઉદારતાના કાર્ય તરીકે માફ થવો જોઈએ નહીં. નોંધપાત્ર ન્યાય મેળવવાનો પ્રયાસ સામા પક્ષકારને પૂર્વગ્રહ

પહોંચાડવાની કિંમતે થવો જોઈએ નહીં. હાલના કેસમાં, સામાવાળાઓ/પ્રતિવાદીઓ બાબત ચલાવવામાં વિલંબના વાજબી આધારો દર્શાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે, અને વિલંબ માફ કરવા માટેની આ નિર્ણાયક જરૂરિયાત વણસંતોષાયેલી રહે છે.

૩૩. તેથી, વિચારણા હેઠળના કેસમાં, એકવાર એ સ્થાપિત થઈ જાય કે દાખલ કરાયેલ અરજીમાં વિલંબ માફ કરવા માટે પૂરા પાડવામાં આવેલા કારણો પૂરતા નથી, ત્યારે અમે લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૧૪ અંગે સામાવાળાઓના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોના ગુણદોષમાં જવા માટે ઉત્સુક નથી.”

૧૨. ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં, આવા નબળા અને અસમર્થનીય આધારો પર વિલંબ માફ કરવા માટે અદાલતોનો આશરો લેવો એ માત્ર અરજી નકારવાની માંગ કરતું નથી પરંતુ ખર્ચ લાદવાની પણ જરૂરિયાત ઊભી કરે છે.

૧૩. પરિણામે, અરજી સામૂહિક રીતે રૂ. ૨૦,૦૦૦/- ના ખર્ચ સાથે નકારવામાં આવે છે. સદર ખર્ચ આવી ક્ષતિ અને નિષ્ક્રિયતા માટે સંબંધિત જવાબદાર કસૂરવાર અધિકારી પાસેથી વસૂલ કરવામાં આવશે. આ ખર્ચ આજથી બે અઠવાડિયાના સમયગાળામાં આ અદાલત સમક્ષ જમા કરાવવામાં આવશે અને, જમા થયા પછી, તે વિદ્વાન એક્ઝિક્યુટિંગ

કોર્ટને મોકલી આપવામાં આવશે, જે યોગ્ય ચકાસણી પછી મૂળ દાવેદારોની તરફેણમાં રકમ ચૂકવશે. રૂલ ૨૯ કરવામાં આવે છે.

(એમ. કે. ઠક્કર, ન્યાયમૂર્તિ)

એમ. એમ. મિર્ઝા

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====